

Masarykova univerzita

Fakulta sociálních studií

Katedra sociologie

Práce do kurzu

SOC437 Sociologická jurisprudence (jaro 2009)

Skupina ve složení

Andrea Fridmanská, UČO 342910

Hana Skoumalová, UČO 144324

Karel Pluhař, UČO 65582

Lumír Czech, UČO 143755

Martin Vlnas, UČO 102998

Miloš Delín, UČO 109648

Petr Zámečník, UČO 79103

Datum poslední změny

2009-05-27

Obsah

Případ	2
Rozhovory	8
<i>Analýza médií</i>	9
Právo a soud	10
<i>Soud jako byrokratická struktura</i>	11
<i>Soud jako struktura vykládající právo</i>	11
<i>Soud jako nástroj výkonu moci</i>	12
<i>Použitá literatura</i>	12
Přílohy	13
<i>Příloha 1 Četnost výskytu jednotlivých slov</i>	13
<i>Příloha 2 Zastoupené tematické skupiny slov</i>	14
<i>Příloha 3 Kvalitativní analýza jednotlivých mediálních sdělení</i>	15

Případ

V následujícím textu předkládáme analýzu soudního jednání, které proběhlo v budově Krajského soudu v Brně na Roosveltově 16 dne 3. 4. 2009, pod spisovou značkou „1T 1/2009“. Začátek soudního jednání byl stanoven na 8:30 hod, místnost č. 362. Výběr případu proběhl na základě ústního doporučení tiskové mluvčí soudu, která po osobní návštěvě navrhla několik potenciálně zajímavých jednání v Brně, ale i na pobočce v Jihlavě. Doporučila jednání, kterým dle jejich zkušeností předsedali komunikativní a ke studentům vstřícní předsedající soudci. Tisková mluvčí později také ochotně emailem dodala spisovou značku dané kauzy.

Před začátkem jednání se v prostoru před jednací síní shromáždilo cca 35 osob, z nichž nejpočetnější byla skupina z řad veřejnosti. Veřejností byli žáci střední školy s pedagogickým doprovodem a skupinka studentů, kdy je nutno k posluchačům FSS¹ připočíst i skupinku tří studentů PF MU (dva muže a ženu). Veřejné a také své další zájmy zde zastupovali i lidé z médií, jejich počet se, na rozdíl od počtu studentů, měnil tak často a výrazně, že je možné hovořit o fluktuaci zástupců médií². Jednání byl přítomen, jak později vyplynulo z analýzy mediálních sdělení, i syn poškozené. Z přímých aktérů jednání se jako první se dostavil advokát obžalovaného, distingovaný padesátiletý muž v tmavším obleku, později i státní zástupce³, nakrátko ostříhaný čtyřicátník v obleku volnějšího rázu v tmavé, proti obhájci však mnohem světleji působící barvě (viz dále). Zatímco obhájce už před začátkem jednání živě hovořil s osobou, která ho před první částí jednání doprovázela, a před každou

¹ Jednání se zúčastnilo 5 posluchačů kurzu. Dva další, jak bylo předem dohodnuto, se jednání nezúčastnili. Protože nemohli na jednání dorazit, věnují se zde analýze mediálního sdělení a přípravou třetí části této práce, která se věnuje teoretickým aspektům role instituce soudu ve společnosti a ve vztahu k jednotlivým aktérům.

² Pro přiblížení: před začátkem jednání bylo možno v předsálí jednací síně potkat dva fotografy a jednu reportérku (s níž byl později proveden jeden z rozhovorů), fotografové cca do pěti minut po přivedení obžalovaného odcházejí (mají zatím hotovo), místo toho přicházejí před a během samého začátku další 3 reportéři, z nichž do konce jednání vydrží tři (mezi nimi našťástí i předem vytipovaná novinářka, jediná zástupkyně tištěných médií zde dnes). Před částí jednání, kdy je vyneseno rozsudek se do předsálí dostaví další 3 reportéři, přičemž dva jako členové televizního štábu.

³ Jak vyplynulo z domluvy o pozdějším poskytnutí rozhovoru před začátkem jednání, státní zástupce v tomto případě na poslední chvíli zaskakoval za svého kolegu (kolegyni?).

další částí i se zástupci tisku⁴, státní zástupce byl vždy před začátky jednotlivých částí jednání sám v ústraní, neměl s sebou žádný doprovod. Vyjádření poskytl po vynesení rozsudku, předtím za ním nikdo ze zástupců médií, alespoň v prostorách před jednací síní, nešel.

Po přivedení obžalovaného dvoučlennou eskortou a po výzvě soudní zapisovatelky, která byla již v jednací síni přítomna (dříve kontrolovala přítomnost obhájce a státního zástupce, přítomnost svědků⁵ a soudních znalců⁶), jsme v tomto složení vstoupili do jednací síně, kde byl krom ní přítomen i trojčlenný soudní senát.

Zatímco soudci a státní zástupce nosí v průběhu přelíčení na sobě taláry, které je možno chápat jako symbolické znázornění jejich důležitosti a funkce jakožto zástupců republiky, obhájce je bez taláru. Soudci (předseda a dva přísedící) vstupují do jednací místnosti jinými dveřmi než ostatní aktéři a veřejnost a jsou viděni pouze v talárech. Svě místo, obdobně jako státní zástupce, opouští jen vyjímečně (v našem případě vůbec)⁷, proti čemuž obhájce se občas „přesunul“ k poradě za svým mandantem. Státní zástupce, stejně jako obhájce, vstupuje do soudní místnosti pouze několik minut před veřejností a stejnými dveřmi, takže před zahájením jednání jsou oba vidět pouze v civilním oblečení. Nebylo třeba velkého pozorovacího talentu k zaznamenání rozdílnosti mezi blazeovaností a elegancí obhájce v dobře padnoucím obleku a neupraveností, „prostotou“ státního zástupce v ochozeném nepadnoucím bavlnáku z let snad ještě předkapitalistických.

Před začátkem jednání ještě prohodil obhájce s obžalovaným několik vět, přičemž obžalovaný spíše poslouchal. Soudce zahájil soudní proces, seznámil obžalovaného (nar. 12/1983) s jeho právy a povinnostmi. Vzhledem k původu obžalovaného (občan Slovenské republiky) se ho předsedající soudce zeptal zda rozumí češtině a zda může být soudní přelíčení vedeno v tomto jazyku. Vyzval také obžalovaného, aby se v případě jakýchkoliv pochyb či nedorozumění ozval, že mu bude vše vysvětleno. Následovalo přečtení obžaloby⁸ a představení minulosti obžalovaného. Předseda senátu zmínil, že obžalovaný byl v roce 2004 odsouzen za loupež, přičemž znásilnění, z něž byl také obžalován, nebylo u odvolacího soudu prokázáno. Trest, rok a čtyři měsíce nepodmíněně, si obžalovaný odpykal ve věznici Valdice. V současnosti je již 2 roky a 3 měsíce ve vazbě. Otázky na rodinnou situaci ukázaly, že obžalovaný je svobodný, bezdětný, má partnerku, ta se mu ale už druhým rokem neozývá. Rodinu ze strany matky má v Prostějově, čímž byl osvětlen také důvod jeho pobytu na území ČR. Obžalovaný není dlouhodobě zaměstnán, žije se jako pomocný dělník a od 10/2007 pracoval jako kopáč na dráze.

V úvodní části prvního dějství⁹ se obžalovaný přiznává k činu, z něž je obžalovaný. Vyjadřuje se emotivně: „za chyby se musí platit (pláče)... moje chyba, moje chyba, moje chyba...chtěl bych se omluvit mému synovi...“¹⁰. Vyjádření lítosti a další takováto vyjádření se odehrávala v průběhu

⁴ Přičemž před částí, kdy se vynášel rozsudek, vyjádřil, že pokud jeho mandant dostane 15 let, bude to v podstatě úspěch.

⁵ Nikdo z nich se nedostavil, byly proto předsedou senátu přečteny pouze části jejich výpovědí.

⁶ Dostavili se jak měli, pouze jeden ze znalců v oboru psychologie se předem omluvil pro dovolenou v zahraničí.

⁷ Z tohoto pohledu jakoby udržovali v přítomných pocit, že právo je něco objektivního, stabilního, vyššího.

⁸ Při popisu samotného činu byl obžalovaný viditelně nervózní. Poklepává nohama, tře si ruce, rozhlíží se. Zajímavý kontrast se pak nabízí v dalších částech, kdy už jako by se vyrovnal s prostředím a ani při vystoupení znalců, ani při čtení rozsudku není na něm vidět taková nervozita.

⁹ Vzhledem k tomu, že soudní jednání lze pochopit jako hru, přímo se také nabízí členění operní hry na jednotlivá dějství. V tomto smyslu můžeme rozdělit námi vybraný případ na tři dějství. V prvním dojde k obžalobě a výsledku obžalovaného a svědeckým posudkům soudních znalců. V druhém dějství, po krátké půlhodinové přestávce k seznámení se s minulou trestnou činností „zaskakujícího“ státního zástupce, se odehrávají přečtení výpovědi svědků, vyjmenování listinných důkazů a také závěrečné řeči. Rozsudek a odůvodnění zde pak tvoří dějství třetí.

¹⁰ Je otázkou, zda obžalovaný o přítomnosti syna, který seděl v první řadě vedle některých z nás, studentů FSS, věděl. Během jednání se obžalovaný mnohem častěji než jeho směrem díval kousek vedle, na jednu ze studentek (čímž ovšem není

celého procesu a to i v pasážích, kdy byl soudcem vyzýván, aby se vyjadřoval jen k věci a stručně: Ano, ne. Vzhledem k tomu, že obžalovaný svou vinu nepopíral, nestalo se následující jednání hrou o vině a nevině, ale o míře zavinění, o odpovědnosti a o společenské nebezpečnosti, tedy výši a formě trestu. Důležitou součástí „soudního jednání v síni“¹¹ se mělo stát to, nakolik je možná resocializace obžalovaného.

Kromě poškozené, kterou zde zastupoval státní zástupce, se k řízení připojila ještě VZP ČR, která po obžalovaném požadovala uhrazení náhrady ve výši 2079 Kč.

V další části se soud (jehož aktivními aktéry byl soudní senát, státní zástupce, obhajoba a obžalovaný) zaměřil na situaci večera, kdy došlo k jednání, z něž byl obžalovaný viněn. Obžalovaný vypovídá, že na něj ten den dolehla zlost z pocitu, že sice pracuje na stavbě, ale jeho šéf mu neplatí peníze v dohodnutém termínu, dává mu jen malou zálohu na jídlo a pití. Nutno poznamenat, že i přes to, že jsme seděli v první řadě, a byli tedy od obžalovaného vzdáleni ne více než na 5 metrů, bylo velmi problematické mu porozumět. Výpověď obžalovaného ve slovenštině s přízvukem byla navíc ztížena, že dotyčný mluvil příliš rychle a překotně, zajímajíc se polykal slova do sebe a často prokládal věty k věci omluvami a prosbami o pochopení, za což byl předsedou senátu opakovaně mírně napomínán. Dále obžalovaný vypovídá, že tato situace jej přivedla do místní hospody, kde vypil pivo a fernet. Podle vlastních slov pouze jedno pivo a jeden fernet. Poté, v „*nedobré* *stavu*“ před domem své tety kopl do telefonní budky, což viděla jeho teta a vynadala mu. V hádce jej vykázala z domu „...řekla, ať si sbalím věci a vypadnu...“, čímž ho ještě více znervóznila, načež se v něm probudil hněv a touha někomu ublížit. Obžalovaný vzpomenu, že když v něm někdo probudí hněv, má sexuální tužby, které potřebuje uspokojit. Vzhledem k tomu, že tetu znal, ublížit jí nepřicházelo v úvahu. Rozhodl se tedy, že půjde do domu, respektive hradla (dopravní) na železniční trati, který neoprávněně, nicméně s tolerancí svého okolí, obývala poškozená¹². Poškozenou byla starší žena, která byla svým okolím vnímána a označována jako bezdomovkyně, která ale nijak zvlášť nepila alkohol. V domě se nesvítilo, poškozená už spala. Obžalovaný se, dle své výpovědi, pokusil otevřít dveře, které ale byly zevnitř něčím přichycené. Rozbil tedy okénko, přes které poprvé udeřil i poškozenou, když přišla blíž, aby se podívala, co se děje. Otevřel si, vešel dovnitř a poškozenou několikrát udeřil. Podle výpovědi, kterou poskytl po zatčení, se jednalo o 3-4 rány. Expertíza však podle slov předsedy senátu prokazuje, že se jednalo o opakované údery, alespoň o 20 ran. Poté, co se poškozená přestala hýbat, ji svlékl. Podle své výpovědi na ni volal, protože si myslel, že je stále ještě živá. Pohled na ni ho vzrušoval, jak následně vyplynulo z expertízy soudního znalce z oboru sexuologie, obžalovaný pozitivně reagoval právě při pohledu na týrané a svázané ženské tělo. Takto vyslečená se tedy stala objektem jeho sexuálního aktu, ejakulace však proběhla na tělo poškozené. Sperma obžalovaný utřel svetrem. Po aktu nehybné ženě natáhl naruby červené kalhotky a snažil se zjistit, zda poškozená reaguje. Protože se domníval, že ne, zaházal ji šaty, které našel (podle výpovědi svědka, který ji našel, se jednalo o obrovskou kupu). Sebral poškozené cigarety a zapalovač, zapálil si a prostor hradla opustil.

myšleno, že se díval pouze a jen sem, spíše naznačuje, že o přítomnosti syna neměl ponětí – jinak by jej pravděpodobně byl mezi přítomnými mohl rozpoznat).

¹¹ K jehož kontrastu zde můžeme identifikovat i „soudní jednání v mediálním pojetí“.

¹² Jak vyplynulo ze čtení výpovědi obžalovaného, která byla pořízena po jeho zatčení, obžalovaný se s poškozenou vzdáleně znal, občas se pozdravili když šel kolem, jednou spolu dokonce vykouřili cigaretu a popovídali si.

K jistým kontrastům, které byly zdůrazňovány stranami obhajoby a obžaloby, došlo v několika bodech. Zaprvé se jednalo o snahu státního zástupce zdůraznit, že obžalovaný napadl zcela mu neznámou osobu, zatímco obžalovaný i jeho advokát zdůraznili právě prvek toho, že se s poškozenou alespoň vzdáleně znal. Druhým bodem, který bylo třeba ujasnit oproti první výpovědi, byla skutečnost, kdy obžalovaný prvně uváděl, že poškozenou pouze vysvléknul, ale k ničemu nedošlo. Tento bod své výpovědi, stejně jako počet ran a způsob bití, obžalovaný pod tíhou pořízených důkazních materiálů u soudního jednání změnil. Jak se dále ukáže, dalším zásadním sporem obou stran sporu bylo to, zda obžalovaný mohl či nemohl rozeznat, zda je poškozená ještě naživu, zda byla schopna dát okolí najevo, že je ještě při vědomí. Jako polehčující okolnost (nepřímého charakteru) se nakonec stalo i to, že obžalovaný v bití nepokračoval i po znásilnění a že, stejně jako zaházení poškozené šatstvem, nemělo násilí či jiné jednání vést k zamaskování trestného činu dalším trestným činem.

Po zkontrolování původní výpovědi na policii s dodatečnými a doplňujícími otázkami ze strany předsedy senátu u soudního jednání, byli do soudní síně přizváni první soudní znalci. Z hlediska srozumitelnosti můžeme jako problematické shledat i posudky soudních znalců, v nichž byla použita složitá terminologie a profesní jazyk, kterému bylo na laické úrovni těžké porozumět¹³. Soudní znalci podkládali svá tvrzení pouze pravděpodobnostně a někdy bylo i pro ně samotné problematické vyjádřit tuto pravděpodobnost¹⁴. Jako první byla vyslechnuta soudní znalkyně z oboru soudního lékařství, která byla i na místě trestného činu a ohledávala zde tělo poškozené. Dle jejího vyjádření se jednalo o několikanásobné napadení na levou stranu hlavy, došlo k mnohočetným zraněním hlavy, obličeje, tříštivým zlomeninám nosních kůstek i čelisti. Poškozená měla krev v žaludku i plicích, což znamená, že byla napadena, přičemž začala krev nejdříve polykat. Zlomeniny a podlitiny byly sice vážné, samotné však smrt nezpůsobily. Smrt byla zapříčiněna pravděpodobně následným upadnutím do bezvědomí a vdechováním krve do plic. Pokud by, podle slov znalkyně, po napadení byla postižená dostala první pomoc a byla převezena do nemocnice, její zranění by nemusela být smrtelná. Podle stop na těle poškozené bylo navíc pravděpodobné, že poškozená dostala nejen rány pěstí, ale že v momentě, kdy už ležela na zemi, jí obžalovaný proti tvrdé zemi několikrát na obličej dupnul. Zranění na hrudníku pak nevypovídají o snaze pomoci (masáž srdce), ale jsou spíše způsobeny taktéž násilím. Ostatně obžalovaný fyzickou snahu pomoci poškozené sám popřel. Obžalovaný přiznal, že se pouze dotýčnou snažil probudit slovy: „*Paní, proberte se*“.

Zajímavá zde byla snaha advokáta obžalovaného usuzovat na fyziologický stav ze sociálního stavu/statusu poškozené. Konkrétně se jednalo o naznačování, že lidé jako poškozená, kteří žijí v podmínkách, které advokát označil jako bezdomovectví, mají horší tělesnou konstituci, tedy slabší kosti a není tedy nutné užití takové síly k jejich poškození. Na to reagovala soudní znalkyně tím, že se domohla na předsedovi senátu slova (protože na otázku tak jak byla položena byla nucena odpovědět značně nekonkrétně) a uvedla, že síla kostí poškozené byla dokonce mírně nad průměrem. V tomto bodě se nicméně podařilo advokátovi vpašovat do jednání stereotypní obraz o poškozené.

¹³ Zde se ukazují expertní systémy v jednom ze svých aspektů – užívání odborného jazyka odtazitého od laických promluv. Zajímavá je také snaha, kterou se snaží expertní systémy vědění (práva a medicíny) přiblížovat laickému, veřejnému jazyku. Viz např. Hlavatý, P. 2005. Kam kráčí české zdravotnictví. Pp. 21-22. In *Konec konců*. Vol. 2, No. 2.

¹⁴ Především v případě možného probrání se z bezvědomí postiženou či v případě obžalovaného u možnosti úspěšné resocializace.

Druhá soudní znalkyně, specialista na toxikologii, uvedla, že poškozená neměla v těle žádný alkohol, ani stopy jiné návykové látky. Třetí znalec z oboru medicíny pak jen upřesnil výpověď své první kolegyně, přičemž dodal, že šlo i o otok mozku a postupné vylévání krve do oblasti mozkové. Znalci se tak shodli na tom, že poškozená po napadení a znásilnění žila, nebyli však schopni odpovědět s jasnou platností na otázky předsedy senátu, zda se poškozená po napadení ještě probrala, zda měl tedy obžalovaný alespoň možnost spatřit u ní známky života, které by jej alespoň mohly vést k přivolání pomoci. Možnost probrání se z bezvědomí znalci nepotvrdili, potvrdili však, že to možné bylo – podle stop krve na kolenech a dlaních a podle fyziologického stavu těla po napadení.

Poté přišli na řadu znalci z oboru psychologie, psychiatrie a sexuologie, přičemž jeden z nich, sexuolog, se předem omluvil. Znalci posuzovali kognitivní úroveň obžalovaného a sestavovali osobnostní profil. Z jejich závěru lze uvést, že obžalovaný měl kognitivní úroveň bez zvláštních odchylek, že se v jeho případě jedná sice o sníženou inteligenční úroveň, ale rozpoznávání a vnímání je v pořádku. Osobnostní profil odhalil sexuální deviace a velkou přizpůsobivost. Dle výpovědi soudního znalce má obžalovaný schopnost maskovat svou deviace, ale sám o ní musel vědět (což, jak bylo výše uvedeno, obžalovaný skutečně alespoň tušil, nedokázal by to však odborně pojmenovat). V daném případě došlo z pohledu znalce k jednání na základě sexuální deviace (konkrétně patologické latentní sexuální agresivity) ve spojení s posilněním alkoholem a kontextem situace (hádky doma, problémy v práci). Možná prognóza, na niž se dotazuje státní zástupce, podle slov znalce záleží na společenských opatřeních, tedy právních a lékařských. Možnost resocializace byla uvedena na stupnici 1-6 (6 = nemožnost resocializace) v případě obžalovaného v rozmezí 3-4¹⁵. Jak uvedl další znalec, vzhledem k sadisticko-agresivním komponentám heterosexuální orientace je jisté, že náprava je možná, pokud vůbec, pouze ústavní léčbou. Ze sexuologických vyšetření dále vyplynulo, že obžalovaný pozitivně reagoval na znehybnělá svázaná ženská těla, na torza žen, na obrázky žen se sekýrou v přirození apod. Pozitivně reaguje na somato-sexuálně zralé ženy.

Během vystoupení soudních znalců soudní síň v části, kde je veřejnost, pozorně sleduje. Novináři si, stejně jako my, zapisují, mladší studenti pozorně poslouchají. Ze strany státního zástupce, ani ze strany advokáta obžalovaného se neobjevují téměř žádné významné otázky. Nového se neobjevuje téměř nic, věci zůstávají v podstatě tak, jak byly uvedeny v materiálech, s nimiž se strany seznámili před jednáním. Protože se v průběhu jednání státnímu zástupci vyjevili nové okolnosti (dřívější trestná činnost obžalovaného), přerušil předseda senátu jednání na půl hodiny, začátek pokračování stanoven na 11:30.

Před zahájením druhého dějství se opakuje obdobná situace jako před ranním zahájením jednání. Atmosféra v předsálí jednací místnosti je o něco uvolněnější, sdílení příběhu a osudu jako by přítomné alespoň nějak spojilo. S obhájcem se baví více novinářů, jeden z nás domlouvá s advokátem obžalovaného následný rozhovor. Státní zástupce pročítá spis, stojí stranou, tak jako v prvním případě. Po vstoupení do místnosti si obléká talár, který nechal přehozený přes židli na místě určeném jeho funkci. Začíná část, která ve své úvodní části veřejnost a zástupce tisku lehce unaví, jde o předčítání a protokolaci výpovědí svědků, k nimž se může obžalovaný vyjádřit. Jelikož nechce nic dodat, je tato část, na niž navazuje zaprotokolování listinných důkazů, z pohledu veřejnosti poněkud

¹⁵ Dle soudního znalce se v případě obžalovaného jedná o člověka, který již má svůj rozum, uzavřený hodnotový systém a inklinuje k minoritním hodnotovým vzorcům.

suchopárná a nudná, z pohledu práva se ale nejspíše jedná o nutnou a povinnou součást (což potvrzují následně i výpovědi studentů práv). Jako listinné důkazy jsou uváděny: protokol o ohledání místa činu (odebráno celkem 39 stop), protokol o odebrání pachových stop, protokol o ohledání mrtvé, protokol o nálezů dokladů mrtvé (obžalovaný je vyhodil jiný den v jiné obci) atd. Zmíněno bylo také to, že obžalovaný nebyl ani ve vazbě pracovně zařazen, že se ale ke spoluvězňům i dozorcům choval slušně. Během této části zástupci tisku převážně poslouchali, nezaznamenávali si, někteří ze studentů střední školy spali.

Závěrečnou řeč přednesl jako první státní zástupce. Kvalifikoval jednání/čin jako vraždu a znásilnění, upozornil na úmysl znásilnit poškozenou, na brutální násilí směrem na hlavu a hrud', kterým poškozená přes svůj dobrý zdravotní stav podlehla. Jelikož se jednalo o znásilnění plánované a vraždu a vzhledem k okolnostem, mezi nimiž jmenuje: vybral si neznámého člověka k uspokojení se (nahodilé vybrání = vysoká nebezpečnost), vybral si bezbrannou starou ženu, nepotřeboval užít takového násilí a vzhledem k diagnostikování patologické nemoci, navrhl, přes doznání a projevení lítosti, výjimečný trest odnětí svobody na 17 let ve věznici se zvýšenou ostrahou, trest vyhoštění a ochranou léčbu. U obžalovaného hrozí podle státního zástupce možnost opakování. Vyhoštění je odůvodněno neexistencí přímých vazeb na území ČR (nemá zde založenu vlastní rodinu ani trvalý pracovní poměr). Zmíněna byla i minulé trestná činnost obžalovaného. Obžalovaný by měl zaplatit také výše zmíněnou částku VZP ČR.

Advokát obžalovaného neuvedl konkrétní výši trestu, kterou by si pro svého mandanta představoval. Dle jeho slov nechává tuto záležitost v rukou senátu. Uznává, že otázka viny je zde evidentní. Jako spornou však viděl otázku trestu, neboť je, dle jeho slov, nutno přihlídnout k tomu, že obžalovaný „...je mladý, je ve vývoji“. Dále upozorňuje, že mandant je Rom, který navíc pochází ze Slovenska, kde je situace této menšiny ještě horší než v ČR. Advokát tak vytvářel stereotypní obrazy, kdy na prvním místě jmenuje romství a pozici této skupiny v sociální struktuře společnosti. Navíc upozorňoval na to, že agresivita byla způsobena tím, že nedostal za svou práci peníze, v důsledku čehož se napil alkoholu, což mělo za následek snížené vnímání a rozpoznávání. Zmiňoval také bezdomovectví a s ním související situaci a zdravotní stav poškozené.

Sám obžalovaný poté uzavřel, že svého činu lituje, zopakoval věty, které uvedl na začátku a které postupovaly téměř všemi jeho vystoupeními. Po jeho poslední řeči předseda senátu ukončil jednání a stanovil, že rozsudek bude vyhlášen v 13:00.

Před 13:00 se do sálu před jednací místností dostavila televizní kamera, několik dalších novinářů a také všichni z řad veřejnosti. Proběhl zde také krátký rozhovor s pedagožkou, která doprovázela studenty střední školy (viz dále). Obžalovaný byl odsouzen podle zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon za vraždu podle § 219, odst. 2b (odstavec h, zakrýt jiný trestný čin, nebylo prokázáno) a znásilnění podle § 241, odst. 1 (odstavec 4 neprokázán – způsobí-li znásilněním smrt) ke 14 letům vězení nepodmíněně, ve věznici s ostrahou (podle § 39a, odst. 2., písm. d), § 41, odst. 2, § 62, odst. 1.), k vyhoštění z ČR na dobu neurčitou podle § 57 (lze i vedle jiného trestu), k ochranné léčbě podle § 72 (lze i vedle jiného trestu) a k náhradě škody (2079 Kč – poškozená VZP ČR). Jako polehčující okolnost bral soud v úvahu § 33, písm. j) při objasňování své trestné činnosti (napomáhal příslušným orgánům), přitěžující okolností pak bylo jednání podle § 34, písm. a), b), c), k).

Po vynesení rozsudku se obhajoba na místě zřekla práva na odvolání, státní žalobce si ponechal lhůtu na rozmyšlenou. Po ukončení jednání byl obžalovaný ze soudní síně eskortou opět odveden, před jednací místností se dostalo na otázky novinářů a zvědavých studentů.

Rozhovory

Jak už bylo výše zmíněno, zúčastnili se soudního jednání tři **studenti** Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně, kteří, jak později uvedli, si případ vybrali sami v rámci kurzu Teorie práva (vyučující JUDr. Mgr. Martin Škop, PhD.). Jednání si zvolili náhodně, kritériem jejich výběru byla pouze „úplnost“, která se zde předem nabízela: *„...tady se člověk mohl setkat se vším, co je možné; výpovědi znalců, jmenované listinné důkazy, výpovědi svědků, nebo přečtení, když už tady nejsou osobně. No a nakonec dokonce vyhlášení rozsudku včetně odůvodnění.“* Vysvětlení toho, proč se obžalovaný ke svému činu přiznal a důvěryhodnost tohoto přiznání byla ze strany studentů interpretována jako *„... spíše lítost nad sebou samým, lítost nad zavržením sebe ze strany společnosti a pak teda hlavně rodiny. To jak říkal, že se s ním teď nikdo nebaví a že ho ani nikdo nenavštívil...nebyla to moc lítost nad tím činem nebo nad osudem té paní, ale spíš nad sebou.“* Změnu počtu úderů ve výpovědi obžalovaného, tedy změnu výpovědi, chápali jako *„...po poradě s právníkem“*. Používání odlišného jazykového stylu obhájce a státního zástupce interpretovali tak, že *„... obhájce ten to hrál na city... to jak třeba upozorňoval na to, odkud je [obžalovaný], že je to Slovák z východu, z malé dědiny a Romák a i to o té konstituci té paní [poškozené], že je jako bezdomovkyně a že by mohla mít ty kosti měkčí... to bylo zřejmé, že na to ten soudce nebude brát nějak moc ohled, ale upozornit na to, zkusit, tak to musel [obhájce], to je strategie...“*.

Slova studentů potvrzoval také **advokát** obžalovaného. Na otázku, proč se lišily výpovědi jeho mandanta po zatčení a uvedené u jednání uvedl: *„Je to určitě časem... Já nechci říct, že by se mu ta paměť rozvíjela v jeho prospěch či neprospěch. Samozřejmě je svým způsobem veden tím advokátem. Ten advokát musí zaujmout takovou filozofii, aby mu nepohoršil. Já, když to dělám 30 let, tak vím, o čem mluvím. Tady jsem na začátku nepůsobil agresivně vůči soudu, protože by to bylo proti jeho následnému trestu. Vy musíte jako advokát zaujmout takovou filozofii, jak při obhajobě postupovat; z hlediska co prokázáno je, co prokázáno není, jaké důkazy má k dispozici obžaloba, jaké důkazy jsou u soudu, protože já samozřejmě spis znám, takže musím se tady s tímto vyrovnat a klienta vlastně, protože to je moje povinnost, v průběhu toho celého řízení vést, usměrňovat a dávat mu jakési koleje. Když se na to podíváte z obecného hlediska, když ta skutečnost není prokázána, tak vždycky já říkám, raději mlčet, protože mluvit znamená jít vždycky za katr a tak jak se situace vyvíjí, tak pak vypovídá v určitých intencích, jak je dohodnuto. To všechno jsou šachy, vy musíte znát samozřejmě své možnosti, svá práva, procesní nedostatky. Advokát je špatný, pokud vystoupí a tluče do stolu a všichni jsou špatní a můj klient je nevinen. To je zásadní chyba. Vy musíte [vymyslet] vycítit tu atmosféru toho děje a když jí vycítíte, tak z toho můžete něco udělat.“* Vzhledem k tomu byla logická další otázka po fungování spolupráce mezi advokátem a mandantem: *„Ano, vypovídal přesně, jak bylo dohodnuto“*.

Veřejnost tvořilo také cca 20 mladíků 3. ročníku Střední školy polytechnické, Jílová a jejich cca 30letá učitelka občanské nauky (1 hodina týdně), která předem kontaktovala mluvčí soudu a ke kauze se dostala obdobně jako my. Z původně plánované krátké návštěvy se vyklubala účast

na jednání celém, včetně dobrovolného rozhodnutí studentů vrátit se i na vyhlášení rozsudku. Podle slov učitelky to „...kluky baví... my jsme taková trochu problematická škola, co se týká chování, tak jsem myslela, a i předtím to kvůli tomu bylo docela komplikované prosadit na vedení tady tu návštěvu, že budou dělat nepořádek. Ale je to baví, až jsem překvapená... I to, že se sem chtěli vrátit, to si rozhodli sami.“ Přínos návštěvy spatřovala v tom, že se studenti podívají se do budovy soudu, na jednání a uvidí, jak to na něm chodí.

Soudce, který byl dotazován po vyhlášení rozsudku, uvedl, že byly odebrány vzorky biologického materiálu 271) osobám z potenciálního blízkého okolí, což byli „Prevažne robotníci“. Podle vyjádření předsedajícího „... my sme to [sociální zázemí rodiny] v úvahu nebrali, pri rozhodovaní sa.“ Na téma možnosti léčby deviace uvedl soudce, že „Nie je to najťažší prípad, pretože stupnica nevykazuje číslo 6, čo by bol prípad nemožný vyliečenia, ale len 3 – 4, ako uviedli súdni znalci. A ani to sa nedá s určitostí dokázat. To, či sa vinník vylieči, posúdia až správy z ústavného ochranného liečenia.“ Toto konstatování se stalo základem pro porovnání s mediálním sdělením, které se kauzou zabývalo.

Během procesu se podařilo zkontaktovat i **státního zástupce** a domluvit s ním rozhovor po skončení procesu. Podařilo se nám položit mu pár otázek, než skončil v obležení novinářů. Zajímalo nás jakou důležitost přikládá žaloba nesrovnalostem ve výpovědi obžalovaného. Státní zástupce uvedl, že „...nesrovnalosti jsou pro žalobu důležité“. Použil příklad s uvedením rozdílného počtu ran během prvního výslechu po zadržení a během soudního procesu, na což, jak sám uvedl, se snažil dát u soudu důraz, protože se tím změnil náhled na čin samotný a mohlo to ovlivnit celý případ. Dále nás zajímalo proč případ převzal od svého kolegy a zda-li je to běžnou praxí u soudu. Státní zástupce odpověděl, že to sice běžnou praxí není, nebo by nemělo být, ale stává se to. Případ svého kolegy převzal, protože tento odjel do zahraničí. Zajímalo nás také zda-li je žaloba spokojena či nespokojena s rozsudkem. Státní zástupce s vyjádřil, že docela spokojen je, ale že to neprobíhalo, tak jak doufal a proto si ponechal možnost odvolání, domnívá se, že žaloba měla být možná postavena jinak. Dále jsme pobídli státního zástupce aby se vcítil na chvíli do role obhájce v tomto případě a zajímalo nás jaké argumenty by on osobně použil pro obhajobu. Odpověděl, že by jistě použil argumenty soudce (narážel na to, jak soudce argumentoval proti tvrzení, že by obžalovaný spáchal vraždu aby tím zakryl předchozí trestný čin – znásilnění). Dále nás zajímalo, zda-li by použil i argumentaci podobnou té obhájcově – zde jsme naráželi na emotivně laděnou řeč postavenou na stereotypch jako mladistvích a členství v etnické menšině. Státní zástupce odpověděl, že asi ano, že v tom nevidí z právního hlediska problém.

Analýza médií

Zpravodajský text o případu se celkem objevil na sedmi internetových portálech. Šest z nich bylo zpravodajských: Brněnský deník, Blesk, iDnes, České noviny (servis ČTK), ČT24 a Novinky. Posledním internetovým portálem, který se o rozsudku rozhodl informovat, byly stránky tiskové agentury Mediafax¹⁶. Všechny texty byly publikovány v den vynesení rozsudku, tedy 3. 4. 2009. Pro

¹⁶ Pro kontrolu předkládám seznam internetových stránek:

Brněnský deník: <http://brnensky.denik.cz/zlociny-a-soudy/soud-za-brutalni-vrazdu-bezdomovkyne-20090403.html>

Blesk: <http://www.blesk.cz/clanek/zpravy-krimi-zlocin/112815/14-let-za-znasilneni-bezdomovkyne.html>

iDnes: http://zpravy.idnes.cz/soud-poslal-devianta-na-14-let-do-vezeni-za-vrazdu-a-znasilneni-pty-/krimi.asp?c=A090403_140628_krimi_js

analýzu obsahu je však možné použít jen tři zdroje. Brněnský deník a Právo totiž jako jediné zpracovaly případ za využití vlastních zdrojů, všechna ostatní zmíněná periodika se rozhodla převzít text poskytnutý Českou tiskovou agenturou, který tak tvoří třetí analyzovaný text.

Z hlediska kvantitativní analýzy je možné uvést, že nejčastěji se vyskytujícím slovem je jméno pachatele, ve všech textech se objevuje celkem 21x. Dále je v textech možné vyzorovat čtyři nejčastější skupiny používaných slov. První popisuje viníka jako *muže – devianta – násilníka* útočícího na ženu. Slova s touto konotací jsou v příložené tabulce (Příloha 1 a 2) označena červenou barvou. Jejimi nejfrekventovanějšími zástupci pak jsou slova: *žena, sexuální, znásilnění a bezdomovkyně*. Další početnou skupinou jsou slova popisující soudní proces a jeho výstupy. Tato jsou v tabulce vyznačena modrou barvou. V této skupině jsou nejčastěji zastoupena tato slova: *soud (a slova z něj vycházející), čin, vězení, trest a znalci*. Poslední již méně početnou kategorií jsou slova popisující brutalitu pachatelova útoku a s ním spojené emoce (žlutá barva): *zlost, vybil, zbil, brutální a pěstí*. Specifickou kategorií tvoří údaje o pachatelově věku: *pěťadvacetiletý a mladík* (hnědá barva). Ta se vyskytují v každém z textů, slovo *mladík* však využívá (či spíše nadužívá, protože se v textu objevuje hned čtyřikrát) pouze text Práva.

Kvantitativní analýza mediálních sdělení¹⁷ odhalila, že důraz nebyl v médiích věnován celému rozsudku, zamlčeny byly například aspekty vyhoštění, poměrně nepočetně byla zdůrazněna i ústavní ochranná léčba. Vyhýbání se slovům, které zdůrazňoval sám advokát obžalovaného (Rom, Slovák, postavení a sociální zázemí rodiny), může být dáno také tím, že texty byly doprovázeny fotografickým materiálem. Z diskusí pod články je pak vidno, že vlastní etnocentrismus v reakcích čtenářů-diskutérů hrál významnou úlohu.

Právo a soud

Z výše naznačeného je možné uvést závěr o pluralitě práva a pluralitě pohledů na právo, a to dokonce i v případě, že trestný čin je obžalovaným přiznán. Kontroverze, které může právo vyvolávat, jsou v tomto případě spatřovány ne v tom, zda se obžalovaný provinil či neprovinil, ale spíše v tom, jak bude jeho čin hodnocen a ohodnocen (k jakému trestu bude odsouzen). Jak bylo výše vidět na několika příkladech (tělesná konstituce poškozené, sociální zázemí obžalovaného, počty úderů a jejich intenzita a způsob provedení, efektivita následné pomoci poškozené po napadení atd.), výklad jednotlivých aspektů se u jednotlivých aktérů soudního jednání liší. V pozadí však je možné vyzorovat vědomí si toho, že je třeba hrát strategickou hru. Ostatně advokát to sám přiznává, studenti tuší a soudce vědomě odkrývá a snaží se ignorovat. Potvrzení této strategie naznačuje také tip studentů PF MU, že výpověď obžalovaného je v jistých bodech vedena doporučením advokáta, což sám advokát potvrzuje a většina z veřejných účastníků jednání asi nejspíše očekává. Ani v případě přiznání viny se tak nedá předpokládat stejný pohled jednotlivých aktérů na míru zavinění, odpovědnosti a tíhy následků. Ostatně každá ze stran zastupuje jiné zájmy.

České noviny: <http://www.ceskenoviny.cz/zpravy/deviant-dostal-14-let-za-vrazdu-a-znasilneni-bezdomovkyne/369219>

ČT24: <http://www.ct24.cz/domaci/50604-14-let-za-vrazdu-a-znasilneni-bezdomovkyne/>

Novinky: <http://www.novinky.cz/krimi/165599-mladik-ubil-a-znasilnil-zenu-posedi-si-14-let.html>

Mediafax: <http://www.mediafax.cz/krimi/2847414-Krajisky-soud-v-Brne-odsoudil-vraha-bezdomovkyne-ke-14-letum-vezeni>

¹⁷ Pokus o kvalitativní analýzu obsahuje Příloha 3.

Soud je struktura, kterou lze chápat z několika velmi odlišných úhlů: 1. Soud je úřad, instituce mající svou jasně definovanou roli v prostředí ostatních institucí, které vzájemně propojené vytvářejí stát. 2. Soud interpretuje, vytváří a reprezentuje právo, potažmo právní systém. 3. Soud je nástrojem výkonu moci nad občany.

Soud jako byrokratická struktura

Soudní moc je jedním ze tří pilířů moderního státu. Zdrojem legitimacy soudu je jeho nezávislé fungování v rámci legálního panství, tedy systému, v němž všichni jednotlivci nezávisle na svém společenském postavení podléhají odosobněným věcným principům zakotveným v právním systému (Keller, 2001: 16). Pro fungování soudů je stejně jako u všech moderních organizací charakteristická byrokratická struktura¹⁸. Byrokratizace soudu však sahá za hranici, která by umožnila hladký chod instituce. Soud zajišťuje svůj chod řadou rigidních pravidel, která technicky nikterak nesouvisí¹⁹ s výkonem soudní moci. Souvisí však s uznáním legitimacy soudu všemi participujícími stranami, bez které by soud nemohl účinně vykonávat²⁰ svoji funkci. Soud jedná podle pravidel vymezených v jednotlivých zákonech. Na tato pravidla se odvolává²¹ při svém rozhodování, jsou tedy pro instituci soudu zdrojem, který ovládá.

Soud jako struktura vykládající právo

Soud je jedinou strukturou, která může závazně vykládat právo a jedinec nemá jinou možnost, jak se práva domoci²². Tím je dokončeno ovládnutí práva. Soud funguje při výkladu práva jako arbitr, poslední instance, proti které se nelze odvolat. Soudce rozhoduje skrze svou funkci o správnosti a přípustnosti výkladu práva činěného obhájcem a státním zástupcem. Tito tři experti podle své úvahy volají další osoby v právu nevzdělané²³, které pomáhají k zajištění dostatku důkazů pro legitimní rozsudek. Právo lze chápat jako technické normy, jejichž dodržování společnost vynucuje. Právo však je třeba chápat jako kulturní sílu, jejíž funkcí je definovat normy a struktury sociálního chování. Cílem práva je normy objasňovat a propojovat. (Timasheff: 1937: 226). Z toho plyne, že soud svým rozhodováním v rámci právního diskursu mění společenské kulturní normy a sociální chování jednotlivců i celých skupin²⁴.

¹⁸ Jedná se především o odosobněnost instituce, jasně definovanou odbornou způsobilost personálu a hierarchickou strukturu instituce. Tyto principy pomáhají soudu zajišťovat svoji činnost kontinuálně v určité kvalitě a s určitou předvídatelností.

¹⁹ Soud například vyžaduje, aby osoby přítomné v soudní síni byly odpovídajícím způsobem oblečeny. Soudce je od ostatních jednotlivců odlišen nejen místem, které zabírá, ale také oděvem. Stejně tak je odlišen státní zástupce. Formalizována je i komunikace u soudu, kterou řídí soudce. Jednotlivci např. nesmějí hovořit, dokud jim soudce nedá slovo.

²⁰ Dle Goffmana jednotlivci zapojení do organizace čerpají legitimitu z jejího fungování – legitimitu nemají sami o sobě, ale jako osoby vykonávající úřad požívající určité vážnosti. (Keller, 2001: 83). Proto je jejich základní strategií za všech okolností soudu dodávat maximální vážnosti, například formou dodržování rituálů.

²¹ Zejména při rozsudku se vždy soud odvolává na konkrétní princip (zákon), podle něž je vyměřen trest. Soud je natolik odosobněnou institucí, že ani verdikt nevynáší svým jménem, ale jménem republiky.

²² V případě nesouhlasu s rozhodnutím soudu nemá jedinec možnost odvolání k jinému druhu instituce – pouze k soudu hierarchicky nadřazenému. Jedinou výjimkou je prezidentská milost, která však nepadá do systému rozhodování vina/nevina.

²³ Jedná se jak o experty na určitou problematiku (soudní znalci, zasahující policisté, lékaři apod.) tak i o laické svědky.

²⁴ Funkce soudu nejen vykonávat právo, ale také „vychovat“ byla v rámci procesu nejjasněji demonstrována na skupině středoškoláků, kteří byli přítomni soudnímu přelíčení. Přihlížení procesu výkonu práva a vyřčení rozsudku z nich učinilo účastníky sporu internalizující si společenskou normu – zákon.

Soud jako nástroj výkonu moci

Soudní systém nevykonává pouze technickou úlohu udělování trestu, každé rozhodnutí soudu má společenský dopad²⁵, který je pro udržení společenského řádu klíčový. Udržení společenského řádu lze považovat za důvod, proč soud ocenil doznání²⁶. Doznání je rituál, který se odvíjí pouze ve vztahu moci. Člověk se nepřiznává bez instance, která doznání vyžaduje, ukládá a oceňuje (Foucault, 1999: 73). Moc, autorita, soudu plyne z vědění, ovládnutí právního diskursu. Kromě ovládnutí diskursu však soud nezbytně potřebuje mít svoji moc legitimizovanou. Legitimita výkonu soudní moci je dána konfliktem mezi státním zástupcem a obhájcem. Obžalovaný se tak stává pouhým předmětem konfliktu, na který není kvalifikován, nikoli jeho přímým aktérem. Formální rovnost státního zástupce a obhájce v procesu je narušována²⁷.

Použitá literatura

FOUCAULT, M. 1999. *Dějiny sexuality I Vůle k vědění*. Praha: Hermann a synové.

KELLER, J. 2001. *Sociologie byrokracie a organizace*. Praha: SLON.

TIMASHEFF, N. S. 1937. What is Sociology of Law?. Pp. 225-235 In *The American Journal of Sociology*. Vol. 43, No. 2. Chicago: Chicago Press.

²⁵ V tomto procesu je třeba oddělit dva druhy společenského dopadu. 1. Sexuální deviant nebude ohrožovat dohodnutý společenský řád a společnost je tak zbavena dalšího problematického elementu a utvrzena v tom, že současný společenský řád je správný a udržitelný 2. Medializace případu utvrdila společnost v tom, že represivní systém je plně funkční a že za zločin následuje trest.

²⁶ „V každém případě se doznání, vedle důkazních rituálů, vedle záruk poskytovaných tradiční autoritou, vedle svědectví (ale i vědeckých postupů pozorování a demonstrace), stalo na západě jednou z nejvýše hodnocených technik pravdy.“ (Foucault, 1999: 67), Soud oceňováním doznání plní společenskou objednávku – hříšník se kaje a přijímá nadvládu společnosti. Soud vezme v potaz doznání a „účinnou lítost“.

²⁷ Závažným znakem nerovnosti je, že státní zástupce jedná z pověření společnosti. Hájí její hodnoty a domáhá se práva. Obhájcovou rolí je bránit pouze obžalovaného. Tato nerovnost je v případě českého právního systému podtržena i rozdílným odíváním.

Přílohy²⁸

Příloha 1 Četnost výskytu jednotlivých slov

Slovo	Brněnský deník	Právo	ČTK	Celkem
[Příjmení pachatele]	11	6	4	21
Soud	5	4	3	12
Let	4	2	4	10
Žena	3	4	2	9
Znásilnění	3	2	4	9
Sexuální	3	2	3	8
Vězení	5	2	1	8
Přiznal	3	3	1	7
Znásilnil	3	2	1	6
Bezdomovkyně	1	1	3	5
Činu	1	2	2	5
Deviant	0	3	2	5
Domku	2	2	1	5
[Příjmení advokáta]	2	1	2	5
Trestu	2	3	0	5
Znalců	1	3	1	5
Zranění	3	0	2	5
Ženu	1	4	0	5
Léčbu	2	1	1	4
Mladík	0	4	0	4
Pěťadvacetiletý	3	1	1	4
Soudní	3	1	0	4
Soudu	1	1	2	4
Trest	3	0	1	4
[Příjmení předsedajícího]	2	0	2	4
Bezvědomí	3	0	0	3
Brněnský	1	1	1	3
Brno	1	1	1	3
Brutální	2	0	1	3
Čin	1	0	2	3
Dražním	0	2	1	3
Krajský	1	1	1	3
Léčit	2	0	1	3
Muž	2	0	1	3
Okolí	0	2	1	3
Pavel	1	1	1	3
Peter	1	2	0	3
Pěstí	0	3	0	3
Prostějovsku	1	1	1	3
Ránu	0	3	0	3
Rozsudku	3	0	0	3
Slovák	1	1	1	3
Státní	2	1	0	3
Udělal	3	0	0	3
Umírala	1	1	1	3
Ústavní	2	0	1	3
Vraždu	1	0	2	3
Vybít	2	1	0	3
Zástupce	2	1	0	3
Zbil	2	1	0	3
Zlost	2	1	0	3

²⁸ V textu byla anonymizována příjmení.

Příloha 2 Zastoupené tematické skupiny slov

Slovo	Brněnský deník	Právo	ČTK	Celkem
Soud	5	4	3	12
Znalců	1	3	1	5
Soudní	3	1	0	4
Trest	3	0	1	4
Čin	1	0	2	3
Rozsudku	3	0	0	3
Státní	2	1	0	3
Vraždu	1	0	2	3
Zástupce	2	1	0	3
Vězení	5	2	1	8
Činu	1	2	2	5
Trestu	2	3	0	5
Soudu	1	1	2	4
Ústavní	2	0	1	3
Pěstí	0	3	0	3
Zlost	2	1	0	3
Brutální	2	0	1	3
Ránu	0	3	0	3
Vybít	2	1	0	3
Zbil	2	1	0	3
Mladík	0	4	0	4
Pěťadvacetiletý	3	1	1	4
Žena	3	4	2	9
Sexuální	3	2	3	8
Bezdomovkyně	1	1	3	5
Deviant	0	3	2	5
Ženu	1	4	0	5
Znásilnění	3	2	4	9
Znásilnil	3	2	1	6
Léčbu	2	1	1	4
Léčit	2	0	1	3
Přiznal	3	3	1	7
[Příjmení advokáta]	2	1	2	5
Bezvědomí	3	0	0	3
Brno	1	1	1	3
Krajský	1	1	1	3
Muž	2	0	1	3
Pavel	1	1	1	3
Prostějovsku	1	1	1	3
Umírala	1	1	1	3
[Příjmení pachatele]	11	6	4	21
Let	4	2	4	10
Domku	2	2	1	5
Zranění	3	0	2	5
[Příjmení předsedajícího]	2	0	2	4
Brněnský	1	1	1	3
Drážním	0	2	1	3
Okolí	0	2	1	3
Peter	1	2	0	3
Slovák	1	1	1	3
Udělal	3	0	0	3

Příloha 3 Kvalitativní analýza jednotlivých mediálních sdělení

3.1 Analýza textu ČTK

Text je charakteristický ryze zpravodajským stylem. Odpovídá mu také uvozující perex, který navíc zdůrazňuje, že žena byla bezdomovkyně a také o 35 let starší než pachatel útoku. Národnost pachatele se objevuje až v dalším odstavci.

Zdůrazňována je především neovladatelná pudovost a brutalita aktu, které konstruuje obraz pachatele jako nebezpečného člena společnosti, který "potřebuje ústavní léčbu", tj. vyloučení z běžného života kolektivity. Významnou částí textu, jenž konstruuje obraz pachatele jako bezcitného "nečlověka", je ta, v níž se hovoří o následném okradení bezdomovkyně (sic!). Stejně tak jako prohlášení, že nelze vyloučit, že pachatel oběť netloukl také po znásilnění. Obraz jak "nebohé" oběti, tak i "krutého násilníka uzavírá holé konstatování, že žena umírala čtyři hodiny. Obžalovaného lítost projevená v následující větě tak působí jen jako "mávnutí do větru".

Zajímavé je prohlášení obhájce obžalovaného: "On BOHUŽEL je sexuální deviant..." Lítost doprovázející chování pachatelů se promluvách obhájců dle mého objevuje jen výjimečně. Citace soudního experta: "Napadl ji opakovaně, se střední až velkou intenzitou, pěstmi a kopy, většinou do hlavy a horní poloviny těla," je naopak charakteristická technokratickým odosobněným jazykem byrokratů. Především slovní spojení se střední až velkou intenzitou jakoby se spíše hodilo k předpovědi počasí, než k tomuto násilnému aktu.

3.2 Analýza textu Práva

Na rozdíl od předchozího textu je tento více publicistický - stojí především na emocích, o čemž vypovídá již perex uvozený větou "Případ neskutečné krutosti a bezcitnosti potrestal..." Zajímavé je také pokračování této věty: "...potrestal v pátek brněnský Krajský soud..." A to jednak personifikací instituce – pachatele nepotrestal soudce, ale samotný krajský soud (ztělesněná spravedlnost, chtělo by se říci), ale také tím, že celý větný celek je konstruován tak, aby bylo zřejmé, že trest přišel zcela po právu, tj. že "boží mlýny spravedlnosti zafungovaly a viník byl ztrestán podle kosmologických pravidel".

Samotný text pak uvozuje věta: "Soud neměl s [obžalovaným] žádnou větší práci", o jejíž vhodnosti a pravdivosti lze s úspěchem polemizovat. Cílem soudu přeci není vymoci z oběti přiznání, ale rozhodovat na základě důkazního materiálu (přiznání je jen jedním z vodítek).

Emočně nabitému textu dodává na síle přímá citace z vrahova přiznání: "Skočil po mě její malý pes a zakousl se mi do ruky, tak jsem mu dal po čumáku, až odpadl, a hodil jsem ho do sklepa. Paní jsem dal další ránu pěstí, šla jí pěna z úst." Zatímco ČTK si takováto mediálně vděčná prohlášení odpouští, autor Práva se v nich přímo vyžívá, o čemž svědčí také věta "...žena měla po mlácení zcela zdeformovaný obličej a rozšlapaný hrudník.

Konstrukce obrazu "nebohé" oběti zde probíhá podobně jako v textu tiskové agentury. Právo však navíc dodává, že oběť byla zvolena zcela náhodně a také že ji by jí bylo bývalo možno pomoci, kdyby se přišel zásah včas. To dále umocňuje „nebohost“ oběti. Zajímavá je také závěrečná úvaha, že se mladík výjimečného trestu nedočkal, protože po okradení a znásilnění oběti nepokračoval v napadání.

Ani v tomto textu se neobjevuje jediná přímá zmínka o etnické příslušnosti pachatele. Právo na ni přesto, na rozdíl od ČTK, které ji zcela vypouští, upozorňuje ve větě: "že mladík pochází ze sociálně vyloučené skupiny".

3.3 Analýza textu Brněnského deníku

Nejdelší z analyzovaných textů stojí svým zpracováním mezi oběma předešlými – nejde o klasické kusé zpravodajství jako v případě ČTK, ani o emočně vypjatou soudničku, kterou se prezentuje Právo. Perex je velmi věcný až strohý - konstatována jsou holá fakta. Také zde se, podobně jako v textu ČTK, neobjevuje v perexu národnost pachatele.

Na rozdíl od předchozích textů tento zmiňuje povolání pachatele (*pomocný stavební dělník – zajímalo by mě jen, jaký je rozdíl mezi stavebním dělníkem a pomocným stavebním dělníkem*) a také to, že pachatel bude po "odsloužení" trestu vyhoštěn zpět na Slovensko.

Popis pachatelova motivu je zde podán mnohem komplexněji: autorce nestačí holé konstatování, že se pachatel před činem "pohádal s tetou". Příčinou totiž nebyla hádka s tetou, ale to, že nedostal zapláceno v práci. Právě nedostatek finančních prostředků pak vedl k již zmíněnému konfliktu s tetou. Vynechání této informace Právem i ČTK celkově posiluje obraz asociálního a "do normální společnosti nepatřícího" pachatele, kterému k takto brutálnímu činu stačí pouhá hádka. Zveřejnění finančního motivu vrhá na pachatele jiné (pochopitelnější? – myšleno z hlediska žité každodennosti) světlo. Podobně působí také přímá řeč pachatele: "Myslel jsem si, že je mrtvá, ale bál jsem se přivolat pomoc. Proto jsem utekl. Nikdy si to neodpustím. Je mi špatně z toho, co jsem udělal... Zavrhla mě i rodina". Tento důraz na jemný detail pachatele vykresluje odlišným způsobem, než konstatování, že "pachatel se přiznal", jak je tomu u předchozích textů. Představuje ho nejen jako brutálního devianta, který nemá jiné city a touhy než ty směřující k ukojení své neovladatelné potřeby, ale také jako člověka s city, který navíc patří do jisté sociální struktury, jejíž ztráta ho mrzí (má svou rodinu a uvědomuje si, že ji svým jednáním poškodil). Celkový obraz pak dotváří uvozovací věta: "omlouval se rozrušeně a se slzami v očích".

Další pasáž již pachatele konstruuje jako sexuálního devianta nebezpečného pro společnost. Po předchozí pasáži však již nepůsobí tak chladným, odsuzujícím dojmem jako u předchozích textů. Vše je navíc opět doplněné větou: "Rád bych jednou žil normálním životem," kterou pronáší pachatel po svém souhlasu s ústavní léčbou.

Novou informací je také jinde nezmiňovaná předchozí recidiva pachatele, a také, že syn oběti byl přítomen hlavnímu přelíčení a s uděleným trestem nesouhlasí. Stejně jako u textu ČTK, také zde autorka nezohledňuje etnickou příslušnost pachatele. Místo toho jako polehčující okolnost uvádí nízký věk pachatele a také to, že se pachatel k činu přiznal.